

Syngrapha hochenwarthi

Fjällmetallfly

Fjärilar, Nattflyn

NE NA LC DD NT **VU** EN CR RE

Sårbar (VU)
B2b(iii,v)c(iv)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Noctuidae (nattflyn), **Släkte:** *Syngrapha*, **Art:** *Syngrapha hochenwarthi* - fjällmetallfly (Hochhenwarth, 1785) **Synonymer:**

Kännetecken

Fjällmetallfly är en liten nattflyart med typisk metallflyteckning. Framvingarna är bruna med violettgrå, slöjlika, mjuka tvärlinjer och med ett enfärgat rödbrunt mittfält från och nedanför den silverfärgade mittfläcken. Bakvingarna är ljusgula med en smalare svartbrun utkantsbård än hos den liknande, mer violettgrå arten torvmossemetallfly *Syngrapha microgamma*. Den nordiska populationen har beskrivits som underarten *laponaris* (Schulte 1952). Vingspann 26-30 mm.

Utbredning och status

Fjällmetallfly är i Norden endast utbredd i fjälltrakterna norr om polcirkeln. Från 1800-talet finns fynd från Härjedalen och Hälsingland, men om de är korrekt artbestämda rör det sig sannolikt om migrerande individer från nordligare områden. Från ca 1930-talet finns ett fynd från Pite lappmark, Bäverholmen och mer tveksamma enstaka fyndangivelser från Åsele lappmark före 1940, Lycksele lappmark 1973 och Medelpad före 1953. Att arten i likhet med andra metallflyn kan uppträda som migrant och för kortare eller längre tid besätta ny områden är tydligt då arten under förra hälften av 1900-talet påträffades flerstädes i både Sveriges och Finlands lågland från polcirkeln och norrut, bl.a. längs Torne älv och Kemi älv. Fram till 1960 kunde arten vara lokalt talrik i Lule lappmark. Under de senaste 20 åren har arten minskat starkt och i Sverige bara påträffats i Torne lappmark. I de västra fjällsluttningarna mot Torne träsk var arten tidigare ofta talrik, men påträffas numera endast sparsamt och inte varje säsong. Enda rapporten om en rikligare förekomst är från Karesuando 1998. Under 1970-talet påträffades arten också vid Pulsujärvi mellan dessa förekomster. I Norge är arten bara påträffad norr om det svenska fjällområdet, främst från Bardufoss i Troms fylke mot Kilpisjärvi och de nordligaste svenska fjällen Tuipal samt vidare in i Enontekis lappmark i Finland. I Finnmark finns spridda fynd i botten av flertalet större fjordar öster om Alta. Flest är fynden dock längs gränsälven till Finland och söder om Varangerfjorden. Från Kolahalvön är fynden många i distriktet mot Finland och Norge, men i övrigt bara fåtalig vid sydkusten. Dessa angivelser från grannländerna är dock från före 1970. Världsbredningen är uppsplittrad. I Europa omfattar förekomsten bara nordkalotten i Norden och Alperna från Frankrike till Österrike och Slovenien. I Asien förekommer den i södra Sibiriens och Centralasiens bergsområden.

Ekologi

Fjällmetallfly påträffas främst i blomrika högortområden i fjällbjörkzonen. Särskilt blomrika ytor finns ofta längs jokkar och vid älvstränder. Den kan dock även påträffas i betydligt magrare områden, bl.a. har den påträffats på flygsandfältet vid Pulsujärvi där den attraherades av den rika blomningen av lågväxta fibblor i rengården. Fjärilarna är både dag och nattaktiva och flyger gärna i solsken. Transportflykten sker oftast på 2-3 m höjd, men vanligare är att se fjärilarna svirra omkring på låg höjd besökande olika blommor där de endast stannar till kort på varje blomma utan att sätta sig till ro. De besöker många olika blomsorter. Då de väljer en viloplats sätter de sig lågt i vegetationen och är då inte lätta att skrämja till flykt. Det är därför lättare att gå förbi en förekomst av arten än för många andra dagaktiva nattflyn och mätare i fjällregionen. Flygperioden sträcker sig normalt från sista veckan i juni till senare hälften av juli, med högflygning under första veckan i juli. Larven lever av bladen av bl.a. fjällvedel *Astragalus alpinus* och gullris *Solidago virgaurea*. Den övervintrar två gånger innan förpuppning sker.

Hot

Arten förefaller dra sig alltmer mot nordöst där klimatet är torrare och midnattssolen ger jämnare dygnstemperaturer. Det kan vara skäl att misstänka att arten redan missgynnats av den globala uppvärmningen och att endast en svagare ökning av årsnederbörden och minskning av antalet soltimmarna fått denna effekt. I övrigt kan inga uppenbara hot mot arten eller dess habitat ses.

Åtgärder

Fjällmetallfly bör rapporteras från alla förekomster. På kända lokaler bör den eftersökas vid olika tider av dygnet eftersom fjärilarnas näringssök kan ske vid speciella tidpunkter och den däremellan kan vara omöjlig att påträffa, sannolikt varierar tidpunkten beroende av väderleken.

Litteratur

- Aarvik, L., Hansen, L.-O. & Kononenko, V. 2009. *Norges sommerfugle - Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsværmere*. Norsk Entomologisk forening, Oslo.
- Douwes, P., Kaaber, S., Nordström, F., Opheim, M. & Sotavalta, O. 1969. *De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning*. C.W.K. Gleerups förlag, Lund.
- Goater, B., Ronkay, L. & Fibiger M. 2003. *Noctuidae Europaea vol. 10. Catocalinae & Plusiinae*. Entomological Press, Sorø.
- Johansson, R. & Svensson, I. 1968. Pältsa-expeditionen 1964 (Lepidoptera). *Opusc. ent.* 33:119-128.
- Kozlov, M. & Jalava, J. 1994. Lepidoptera of the Kola Peninsula, northwestern Russia, report no. 1 from the research projekt on the Entomological Bioindicators on Kola Peninsula. *Ent. Fenn.* 5: 65-85.
- Larsson, A. 1968. Storfjärilar infångade i området norr om Satisjaure och Pätsatsjaure i Lule Lappmark åren 1957-1960. *Ent. Tidskr.* 89(1-2): 128-130.
- Nordman, A. 1941. Bidrag till kännedomen om Utsjoki sockens (Li) lepidoptera. *Notulae ent.* 21: 105-129.
- Nordström, F. & Wahlgren, E. 1935-41. *Svenska fjärilar*. Nordisk familjeboks förlag, Stockholm.
- Nordström, F. 1953. Catalogus Insectorum Sueciae; III Macrolepidoptera. Additamenta. *Opusc. ent.* 18: 75-87.
- Palmqvist, G. 1987. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1986. *Ent. Tidskr.* 108: 135-139.
- Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1994. *Catalogus Lepidoptorum Sueciae*. Naturhistoriska Riksmuseet & Entomologiska föreningen, Stockholm.
- Ryrholm, N. & Ohlsson, A. 1999. Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 1998. *Ent. Tidskr.* 120: 43-53.
- Ryrholm, N. & Ohlsson, A. 2003. Intressanta fynd av fjällfjärilar i Sverige 2002. *Ent. Tidskr.* 124: 25-31.

Författare

Claes U. Eliasson 2010.